

Sygn. akt V U 929/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 lutego 2023 r.

**Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w następującym składzie:**

Przewodniczący: Sędzia Urszula Sipińska-Sęk

Protokolant: st. sekr. sądowy Zofia Aleksandrowicz

po rozpoznaniu w dniu 16 lutego 2023 r. w Piotrkowie Trybunalskim na rozprawie

sprawy z wniosku E. W.

z udziałem P. W.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział (...) w Ł.

o podleganie ubezpieczeniom społecznym

na skutek odwołania E. W.

od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział (...) w Ł.

z dnia (...). sygn.: (...)

1. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdza ustanie ubezpieczenia społecznego rolników wnioskodawczyni E. W. w okresach:

- od dnia 6 listopada 2006r. do dnia 5 stycznia 2007r.,

- od dnia 10 stycznia 2008r. do dnia 29 lutego 2008r.,

- od dnia 26 listopada 2008r. do dnia 25 stycznia 2009r.,

2. oddala odwołanie w pozostałej części;

Sygn. akt VU 929/21

UZASADNIENIE

Zaskarżoną decyzją z dnia (...). organ rentowy stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników E. W. w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego, emerytalno-rentowego w okresie od dnia 6 listopada 2006 roku do (...) (...).

W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, że ZUS w Ł. pismem z 10 września (...) roku poinformował KRUS, że E. W. podlegała ubezpieczeniu w niemieckiej firmie z tytułu pracy najemnej w okresach od 6 listopada 2006 roku do 5 stycznia 2007 roku, od 10 stycznia 2008 roku do 29 lutego 2008 roku i od 26 listopada 2008 roku do 5 stycznia 2009 roku. Jednocześnie wnioskodawczyni prowadziła działalność gospodarczą w okresie od dnia 26 maja 1997 roku do (...) (...) roku. KRUS podniósł, że wykonywanie pracy najemnej wyklucza możliwość podlegania ubezpieczeniu

społecznemu rolników w myśl art. 36 ust 1 pkt 1, art. 7 i art. 16 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz art. 13 ust 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004. Z kolei po zakończeniu pracy za granicą nie zostały spełnione przesłanki z art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników do dalszego podlegania przez wnioskodawczynię ubezpieczeniu rolniczemu z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, gdyż nie podlegała ona ubezpieczeniu rolniczemu w pełnym zakresie nieprzerwanie przez co najmniej trzy lata od zakończenia pracy za granicą.

W dniu 20 października (...) roku E. W. wniosła odwołanie od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 28 września 2021r. zaskarżając ją w całości i wnosząc o jej zmianę. Wnioskodawczyni podniosła, iż brak zawiadomienia organu rentowego o kilkutygodniowej pracy w Niemczech, wynikał z tego, że nie wiedziała, że trzeba ten fakt zgłosić w KRUS. Nikt w Niemczech nie informował jej, że będzie w okresie pracy w Niemczech podlegała ubezpieczeniu niemieckiemu. Również KRUS przy zgłoszeniu przez nią do ubezpieczeń rolniczych z tytułu działalności gospodarczej nie poinformował ją z czym to się wiąże, a teraz została pozbawiona prawa do emerytury i musi ponosić konsekwencje tego co się wydarzyło 15 lat bez jej winy.

W odpowiedzi na odwołanie Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (...) w T. Oddział (...) w Ł. wniósł o oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

E. W. podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy od 1 stycznia 1991 roku.

(dowód: zaświadczenie – k. 11, 92 akt KRUS)

W okresie od dnia 26 maja 1997 roku do dnia 6 lipca (...) roku E. W. prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą.

W okresie od 26 maja 1997 roku do 31 marca 1998 roku przedmiotem działalności był handel obwoźny artykułami spożywczymi, warzywami, owocami, roślinami ozdobnymi z wyłączeniem działalności, której obrót wymaga uzyskania koncesji lub której obrót regulują inne przepisy.

W dniu (...) 1998 roku E. W. rozszerzyła działalność gospodarczą o handel artykułami przemysłowymi.

W dniu 10 listopada 2011 roku E. W. zmieniła przedmiot działalności na sprzedaż detaliczną wyrobów tekstylnych, odzieży i obuwi prowadzoną na straganach i targowiskach ((...) 47.82.Z)

(dowód: zaświadczenie o wpisie z 1.04.1998 roku – k. 68 akt KRUS, zaświadczenie o zmianie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej z 14.11. 2011 roku – k. 95 akt KRUS, zaświadczenie (...) w K. z 5.12.2022 roku k. akt)

W dniu 30 sierpnia 2004 roku wnioskodawczyni złożyła w KRUS oświadczenie, że pomimo rozpoczęcia działalności gospodarczej (handel), chce kontynuować ubezpieczenie w KRUS, gdyż prowadzi działalność rolniczą na gruntach o powierzchni 4,06 ha przeliczeniowego.

(dowód: oświadczenie z 30.08.2004 roku – k. 68-71 akt KRUS)

Decyzją z 3 września 2004 roku Prezes KRUS stwierdził, że E. W. spełnia warunki do dalszego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników przy jednoczesnym prowadzeniu działalności gospodarczej. Decyzja zawierała pouczenie. Pkt 8 pouczenia zobowiązywał rolnika do zgłaszania Kasie w ciągu 14 dni osoby pracujące w jego gospodarstwie, podlegające z tego tytułu ubezpieczeniu oraz informowaniu Kasy o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i o zmianach tych okoliczności. W szczególności rolnik lub domownik podlegający ubezpieczeniu społecznemu rolników przy jednoczesnym prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej był zobowiązany do poinformowania Kasy o zaprzestaniu prowadzenia działalności gospodarczej, o zmianie formy opodatkowania, a także o podjęciu zatrudnienia lub innych form aktywności zawodowej, rodzących obowiązki

podlegania innemu niż rolnicze ubezpieczeniu społecznemu. Decyzja ta została doręczona E. W. w dniu 10 września 2004 roku.

(dowód: decyzja z 3.09.2004 roku wraz z potwierdzeniem doręczenia – k. 73- 74 akt KRUS)

E. W. była zatrudniona na podstawie umowy o pracę jako pracownik sezonowy w Niemczech i podlegała ubezpieczeniu na terenie Niemiec w okresie:

- od 6 listopada 2006 roku do 5 stycznia 2007 roku
- od 10 stycznia 2008 roku do 29 lutego 2008 roku
- od 26 listopada 2008 roku do 25 stycznia 2009 roku

(dowód: zezwolenie na pracę- k.93-94 akt – pismo ZUS Oddział (...) – k. 99 akt)

Z tytułu pracy sezonowej w Niemczech wynagrodzenie wnioskodawczynie wyniosło w okresie:

- od 6 listopada 2006 roku do 31 grudnia 2006 roku- 1940,81 EUR
- od 1 stycznia do 5 stycznia 2007 roku – 170,51 EUR
- od 10 stycznia 2008 roku do 29 lutego 2008 roku- 1814, 12 EUR
- od 26 listopada 2008 roku do 25 stycznia 2009 roku- 1109,13 EUR

(dowód: zaświadczenie o wysokości zarobków – k. 203 akt KRUS)

Z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej E. W. rozliczała się w formie zryczałtowanego podatku dochodowego od osób fizycznych. Wysokość zryczałtowanego podatku za rok 2004 wyniosła 242zł., za 2005 rok -240zł.

Za lata 2004-2020 wnioskodawczynie składała roczne zeznania podatkowe PIT-28.

E. W. z tytułu prowadzonej działalności w latach 2006-2020 osiągnęła następujące przychody:

- w roku podatkowym 2006 – 11 200 złotych – zryczałtowany podatek – 336zł.
- w roku podatkowym 2007 - 11 400 złotych -zryczałtowany podatek – 342zł.
- w roku podatkowym 2008 – 14 133 złotych - zryczałtowany podatek – 424zł.
- w roku podatkowym 2009 – 10 767 złotych - zryczałtowany podatek – 323zł.
- w roku podatkowym 2010 – 13 436 złotych - zryczałtowany podatek – 403zł.
- w roku podatkowym 2011 - 13 100 złotych - zryczałtowany podatek – 393zł.
- w roku podatkowym 2012 – 11 000 złotych - zryczałtowany podatek – 330zł.
- w roku podatkowym 2013 – 9 940 złotych - zryczałtowany podatek – 298zł.
- w roku podatkowym 2014 – 11 100 złotych - zryczałtowany podatek – 333zł.
- w roku podatkowym 2015 – 10 800 złotych - zryczałtowany podatek – 324zł.
- w roku podatkowym 2016 – 11 100złoty - zryczałtowany podatek – 333zł.

- w roku podatkowym 2017 – 11 500 złotych - zryczałtowany podatek – 345zł.
- w roku podatkowym 2018 – 11 700 złotych - zryczałtowany podatek – 351zł.
- w roku podatkowym 2019 – 11 100 złotych - zryczałtowany podatek – 333zł.
- w roku podatkowym 2020 – 9 900 złotych - zryczałtowany podatek – 297zł.

Dochód miesięczny z tytułu działalności gospodarczej wynosił ok. 500zł. miesięcznie.

(dowód: zaświadczenie o wysokości podatku – k. 75, 78,85, 86, 87, 93, 101, 103, 104, 105,106,107, 109, 110, 111, 112 akt KRUS, zaświadczenia Urzędu Skarbowego – k. 78-81 akt, zeznania wnioskodawczyni – protokół rozprawy z (...) 2022 roku)

E. W. nie zawiadomiła o podjęciu pracy najemnej KRUS. Cały czas opłacała składki na ubezpieczenie społeczne rolników.

(dowód: zeznania wnioskodawczyni – protokół rozprawy z (...) 2022 roku)

Wnioskodawczyni nie zawieszała prowadzonej działalności gospodarczej. W okresie pracy najemnej wnioskodawczyni, handlem na targowiskach zajmował się uczestnik.

(dowód: zeznania uczestnika – protokół rozprawy z 16 lutego 2023 roku)

P. i E. małżonkowie W. od zawarcia związku małżeńskiego do 2021 roku prowadzili gospodarstwo rolne położone w gminie K. o łącznej powierzchni 17, 14 ha, z tego las zajmował ok 14 ha, łąka 2 ha i grunty orne 1 ha. Małżonkowie W. mieli inwentarz żywy w postaci ok. 3 krów i 10-20 świń. Głównym źródłem utrzymania małżonków W. były dochody z gospodarstwa rolnego, na które składały się:

1. ekwiwalent pieniężny z tytułu zalesienia gruntów wynosząca 1000zł. miesięcznie
2. płatności obszarowe w ramach systemów wsparcia bezpośredniego w wysokości – 3000 zł. rocznie
3. dochody z gospodarstwa rolnego, które wynosiły w:
 - 2006 roku - 6560,10 zł. z 4,0345 ha przeliczeniowego gruntu
 - w 2007 roku – 7439,62zł. z 4,0345 ha przeliczeniowego gruntu
 - w 2008 roku – 7918,65zł. z 4,1721 ha przeliczeniowego gruntu
 - w 2009 roku - 8275,94zł. z 3,7279 ha przeliczeniowego gruntu
 - w 2010 roku - 7664,56zł, z 3,7279 ha przeliczeniowego gruntu
 - w 2011 roku - 7112,83zł z 3,7279 ha przeliczeniowego gruntu
 - w 2012 roku – 8492,16 zł. z 3,7279 ha przeliczeniowego gruntu
 - w 2013 roku – 10 113,79 zł. z 3,7279 ha przeliczeniowego gruntu
 - w 2014 roku – 9062,52zł. z 3,7279 ha przeliczeniowego gruntu
 - w 2015 roku – 10 695,35 zł. z 3,7279 ha przeliczeniowego gruntu
 - w 2016 roku – 9 416, 55 zł. z 3,7576 ha przeliczeniowego gruntu

- w 2017 roku – 7 421,26zł. z 3,7576 ha przeliczeniowego gruntu
- w 2018 roku – 9 683,34 zł. z 3,7576 ha przeliczeniowego gruntu
- w 2019 roku – 12 772,08 zł. z 3,7576 ha przeliczeniowego gruntu
- w 2020 roku – 10201, 88 zł. z 3,7576 ha przeliczeniowego gruntu

(dowód: zaświadczenie – k. 82-84 akt, zeznania uczestnika – protokół rozprawy z 16 lutego 2023 roku, zeznania wnioskodawczyni – protokół rozprawy z (...) 2022 roku)

W dniu (...) roku E. W. oraz P. W. złożyli w KRUS wniosek o emeryturę rolniczą. We wniosku wskazali, że posiadają okresy ubezpieczeniowe za granicą (praca sezonowa w ogrodnictwie) oraz że zaprzestali prowadzenia działalności rolniczej od (...) (...) roku.

(dowód: wniosek – k. 113 – 115, 130-132 akt KRUS, oświadczenie - k. 128 akt KRUS)

W dniu (...) (...) roku E. W. i P. W. cofnęli wniosek o emeryturę rolniczą. Stwierdzili, że nie posiadają dokumentów potwierdzających pracę w Niemczech.

(dowód: protokół – k. 175 akt KRUS)

W dniu (...) (...) roku E. W. zaprzestała prowadzenia działalności gospodarczej.

(dowód: wniosek – k. 186-187 akt KRUS)

Decyzją z 14 lipca (...) roku Prezes KRUS stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników wnioskodawczyni i uczestnika od (...) (...) roku z uwagi na przekazanie gospodarstwa rolnego następcy.

(dowód: decyzja – k. 195 akt KRUS)

Sąd Okręgowy dokonał oceny dowodów i zważył co następuje:

Odwołanie jest częściowo uzasadnione.

Istotą sporu jest ustalenie uprawnień wnioskodawczyni do pozostawania w rolniczym systemie ubezpieczenia społecznego w okresie prowadzenia działalności gospodarczej.

Przepisy art. 7 ust. 1 i art. 16 ust. 3 oraz art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników określają oprócz warunków koniecznych dla objęcia ubezpieczeniem rolniczym także negatywne przesłanki do objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników wskazując, iż nie może ono dotyczyć tych rolników, którzy podlegają innemu ubezpieczeniu społecznemu. Do tego typu innych ubezpieczeń społecznych należy ubezpieczenie społeczne wynikające z faktu rozpoczęcia pozarolniczej działalności gospodarczej. Podjęcie takiej działalności zostało przewidziane jako odrębny tytuł ubezpieczenia społecznego w art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych. Wspomniany tytuł ubezpieczenia rodzi obowiązek jego powstania, a przymus ten dotyczy także osób, które podlegają ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy. Z tych więc przyczyn ubezpieczenie emerytalne i rentowe wynikające z faktu przedmiotowej działalności korzysta z pierwszeństwa przed ubezpieczeniem społecznym rolników, co powoduje iż w okresach jego istnienia nie jest możliwe ustalenie obowiązywania ubezpieczenia społecznego rolników.

Przepis art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, wprowadzony ustawą zmieniającą z dnia 12 września 1996 r. (Dz.U. Nr 124, poz. 585) wprowadził wyjątek od pierwszeństwa podlegania powszechnym ubezpieczeniom społecznym w razie ich zbiegu z ubezpieczeniem społecznym rolników. Zgodnie z treścią tego przepisu w jego pierwotnym brzmieniu, rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu (rolniczemu) w pełnym zakresie z mocy

ustawy, nieprzerwanie co najmniej 1 rok, podejmował pozarolniczą działalność gospodarczą nie będąc pracownikiem i nie pozostając w stosunku służbowym, podlega nadal temu ubezpieczeniu (rolniczemu). Mógł on podlegać innemu ubezpieczeniu społecznemu wówczas, gdy złożył Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych lub Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oświadczenie, że chce podlegać innemu ubezpieczeniu społecznemu z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej, o ile spełnia w tym zakresie warunki określone w odrębnych przepisach. Z uregulowania tego nie wynikała reguła pierwszeństwa podlegania rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu w przypadku zbiegu z innym tytułem ubezpieczenia społecznego, a jedynie możliwość dokonania przez zainteresowanego wyboru systemu ubezpieczenia społecznego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 20 lutego 2006 r., I UK 172/05, OSNP 2007 nr 3-4, poz. 52). Wyboru tego można było dokonać wyłącznie w momencie podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej (por. wyrok Sądu Najwyższego z 26 lipca 2006 r., III UK 46/06, OSNP 2007 nr 15-16, poz. 233) i to pod warunkiem uprzedniego (**a więc bezpośrednio przed podjęciem pozarolniczej działalności gospodarczej**), trwającego nieprzerwanie przynajmniej jeden rok podlegania z mocy ustawy ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie, liczonego od objęcia tym ubezpieczeniem (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 30 czerwca 2000 r., II UKN 618/99, OSNAPiUS 2002 nr 1, poz. 27; z 17 listopada 2000 r., II UKN 54/00, OSNAPiUS 2002 nr 12, poz. 290; z 7 kwietnia 2006 r., I UK 223/05, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 109).

Kolejna zmiana w regulacji zaistniała 2 maja 2004 r., kiedy weszła w życie ustawa z 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 91, poz. 873). Zmianie uległ art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników - wydłużono okres nieprzerwanego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników uprawniający osobę podejmującą pozarolniczą działalność gospodarczą do wyboru systemu ubezpieczenia społecznego z jednego roku do trzech lat i uzależniono możliwość tego wyboru od formy opodatkowania wspomnianej pozarolniczej działalności gospodarczej (ryczałt).

Celem nowelizacji dokonanej ustawą z 2 kwietnia 2004 r. była racjonalizacja zasad podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników przez uszczelnienie systemu w celu ograniczenia dostępności do niego osób, dla których działalność rolnicza i praca w gospodarstwie rolnym nie stanowiły jedyne czy głównego źródła utrzymania. Ustawodawca przyjął założenie, że dla osób podlegających ubezpieczeniu społecznemu rolników to działalność rolnicza powinna stanowić podstawowe źródło dochodu, natomiast pozarolnicza działalność powinna osiągać niewielkie rozmiary i mieć jedynie charakter wspomagający ten dochód.

O zgodności tych rozwiązań z Konstytucją RP wypowiedział się Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 13 marca 2006 r., P 8/05 (OTK-A 2006 nr 3, poz. 28) w odniesieniu do art. 5 ust. 1 i 3 ustawy zmieniającej z 2 kwietnia 2004 r., dotyczącego rolników prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą w chwili wejścia w życie tego aktu, jak i w orzeczeniu z 18 lipca 2006 r., P 6/05 (OTK-A 2006 nr 7, poz. 81) w relacji do art. 5a ust. 1 i 5 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. W uzasadnieniach tych wyroków podkreślono, że nie istnieją przesłanki pozbawiające ustawodawcę możliwości ustanowienia czasowych ograniczeń ubiegania się przez obywateli o pewne uprawnienia.

Wnioskodawczynie w chwili podjęcia działalności gospodarczej w 1997 roku spełniała przesłanki do objęcia jej ubezpieczeniem społecznym rolników, pomimo jej prowadzenia, gdyż od 1991 roku podlegała z mocy ustawy ubezpieczeniu społecznemu rolników jako rolnik i złożyła w KRUS oświadczenie, w którym wyraziła wolę podlegania w dalszym ciągu ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Organ rentowy zakwestionował możliwość dalszego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników wnioskodawczynie od daty podjęcia przez nią pierwszej sezonowej umowy o pracę najemną w 2006 roku.

Rację ma organ rentowy, iż podjęcie przez wnioskodawczynię zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, mimo że była to praca sezonowa, wyłączało ją z ubezpieczenia społecznego rolników w myśl art. 5a ust 1 pkt 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Wnioskodawczynie nie zawiadomiła organu rentowego o podjęciu pracy sezonowej, mimo że była pouczona o tym obowiązku w decyzji z 3 września 2004 roku. Decyzją tą Prezes KRUS stwierdził, że E. W. spełnia warunki do dalszego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników przy jednoczesnym

prowadzeniu działalności gospodarczej. Decyzja zawierała pouczenie, które w punkcie 8 zobowiązywało rolnika w ciągu 14 dni do informowaniu Kasy o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i o zmianach tych okoliczności, w szczególności rolnik lub domownik podlegający ubezpieczeniu społecznemu rolników przy jednoczesnym prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej był zobowiązany do poinformowania Kasy o zaprzestaniu prowadzenia działalności gospodarczej, o zmianie formy opodatkowania, a także o podjęciu zatrudnienia lub innych form aktywności zawodowej, rodzących obowiązek podlegania innemu niż rolnicze ubezpieczeniu społecznemu. Decyzję tą odebrała osobiście E. W. w dniu 10 września 2004 roku (k. 73- 74 akt KRUS). E. W., wbrew temu co twierdzi, wiedziała zatem, że podjęcie zatrudnienia powinna zgłosić w KRUS i świadomie ten fakt przed organem rentowym zataiła. Dlatego Sąd nie dał wiary odmiennym w tej części zeznaniom skarżącej. Należy podnieść, że mąż wnioskodawczynie, który także otrzymał decyzję z 10 września 2004 roku, nie miał wątpliwości co do obowiązków wynikających z pkt 8 pouczenia w/w decyzji, gdyż 10 sierpnia 2006 roku zawiadomił KRUS o swoim zamiarze podjęcia pracy sezonowej w Niemczech w okresie od 21 sierpnia 2006 roku do 1 listopada 2006 roku (k. 79 akt KRUS). Dopiero gdy z pisma KRUS z 25 maja 2007 roku uczestnik dowiedział się, że praca najemna wyłącza go z ubezpieczenia społecznego rolników w okresie jej trwania (k. 83 akt KRUS), zawiadomił KRUS, że pomimo złożonego oświadczenia w dniu 10 sierpnia 2006 roku, nie podjął pracy sezonowej w Niemczech ze względów zdrowotnych (k. 84 akt KRUS). Co znamienne we wniosku emerytalnym uczestnik jednak zaznaczył, że wykonywał pracę najemną za granicą. Nie sposób dać wiary uczestnikowi, że nie rozmawiał ze swoją żoną na temat wpływu podjęcia zatrudnienia na podstawie umowy o pracę na ubezpieczenie społeczne rolników. Z tego zatem wynika, że wnioskodawczynie zdawała sobie sprawę nie tylko z ciężącego na niej obowiązku zawiadomienia KRUS-u o podjęciu pracy najemnej, ale także o konsekwencjach tej pracy dla ubezpieczenia społecznego rolników w postaci wyłączenia z ubezpieczenia społecznego rolników w okresie trwania zatrudnienia. Skarżąca nie zawiadamiając KRUS-u o pracy najemnej, chciała tych konsekwencji – wyłączenia z ubezpieczenia społecznego rolników w okresie pracy najemnej – uniknąć. Słusznie tym samym KRUS wyłączył skarżącą z ubezpieczenia społecznego rolników w okresach pracy najemnej: od 6 listopada 2006 roku do 5 stycznia 2007 roku, od 10 stycznia 2008 roku do 29 lutego 2008 roku, od 26 listopada 2008 roku do 25 stycznia 2009 roku. W tych bowiem okresach wnioskodawczynie podlegała powszechnym ubezpieczeniom społecznym w ZUS na podstawie art. 6 ustawy systemowej, gdyż nie spełniała warunków do objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników na podstawie art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Brak natomiast było podstaw do wyłączenia wnioskodawczynie z ubezpieczenia społecznego rolników w pozostałych okresach, w których skarżąca nie wykonywała pracy najemnej. Należy podkreślić, że podjęcie pracy najemnej przez wnioskodawczynię nie spowodowało zawieszenia prowadzonej przez nią działalności gospodarczej, ani nie spowodowało zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej. Uczestnik zeznał, że w okresach pracy najemnej przez wnioskodawczynię sprzedażą artykułów na targowiskach zajmował się on, w ramach pomocy świadczonej żonie. Powyższe spowodowało, że skarżąca nie miała konieczności zawieszania działalności gospodarczej. Tym bardziej, że wyjazdy skarżącej do pracy najemnej do Niemiec nie były długotrwałe, gdyż trwały od 1 miesiąca do maksymalnie 2 miesięcy w roku. Należy podkreślić, że prowadzenie działalności gospodarczej nie musi wiązać się z osobistym jej wykonywaniem, a li tylko z podejmowaniem decyzji dotyczących tej działalności, zarządzaniem nią. Również prowadzenie działalności rolniczej ustawodawca nie wiąże z osobistą pracą w gospodarstwie. Rolnik prowadzi gospodarstwo nie tylko wówczas, gdy w nim osobiście pracuje, ale także wówczas, gdy nim jedynie zarządza co do sposobu prowadzenia. W okresach pracy najemnej wnioskodawczynie działalność rolnicza była cały czas prowadzona przez wnioskodawczynię i uczestnika. Będące w ich władaniu gospodarstwo rolne było uprawiane, trzymany był inwentarz żywy. Wszystkie ważne decyzje dotyczące prowadzenia gospodarstwa małżonkowie W. podejmowali wspólnie. Gospodarstwo było bowiem objęte wspólnością ustawową. A zatem okoliczność, że skarżąca nie pracowała osobiście w tym gospodarstwie w okresach pracy najemnej w Niemczech, nie miała żadnego znaczenia dla prowadzenia przez nią gospodarstwa rolnego.

Skoro zatem w okresach pracy najemnej skarżącej nie utraciła statusu rolnika, działalność rolnicza oraz gospodarcza była cały czas przez nią prowadzona (nie zawiesiła działalności gospodarczej), to brak było podstaw do wyłączenia jej z ubezpieczenia społecznego rolników przez KRUS poza okresami pracy najemnej.

Skarżąca w takich okolicznościach, wbrew supozycji KRUS, po zakończeniu stosunku pracy, nie musiała na nowo legitymować się 3-letnim nieprzerwanym okresem podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, gdyż ta przesłanka w myśl art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników musi być spełniona przed rozpoczęciem prowadzenia działalności gospodarczej, a nie po każdym zakończeniu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę. Wnioskodawczyni rozpoczęła prowadzenie działalności gospodarczej w 1997 roku, a nieprzerwanemu ubezpieczeniu społecznemu rolników podlegała od 1991 roku, a zatem dłużej niż 3 lata.

Za rozpoczęcie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej zgodnie z art. 5a ustęp 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników uznaje się także:

- 1) wznowienie wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej, której prowadzenie okresowo zawieszono;
- 2) zmianę rodzaju lub przedmiotu wykonywanej działalności według Polskiej Klasyfikacji Działalności ((...)).

Wnioskodawczyni w okresie pracy najemnej – jak ustalono- nie zawieszała prowadzenia działalności gospodarczej. Tym samym brak było podstaw do wymagania od niej przez KRUS, po zakończeniu pracy najemnej, legitymowania się 3 letnim okresem nieprzerwanego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Także w przypadku odmiennej wykładni zawartego art. 5a ustęp2 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników pojęcia wznowienia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej, wnioskodawczyni nie powinna ponosić negatywnych konsekwencji związanych z podjęciem krótkotrwałej pracy sezonowej w latach 2006-2009. Wnioskodawczyni nigdy bowiem nie została przez KRUS pouczona w przedmiocie warunków podlegania rolniczemu ubezpieczeniu. W doręczonym jej w 2004 roku pouczeniu, KRUS pouczył ją tylko o tym, że ma zawiadomić o zaprzestaniu prowadzenia działalności gospodarczej, o zmianie formy opodatkowania, a także o podjęciu zatrudnienia lub innych form aktywności zawodowej, rodzących obowiązki podlegania innemu niż rolnicze ubezpieczeniu społecznemu, ale nie pouczył o wpływie zakończenia zatrudnienia na podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników przy jednoczesnym prowadzeniu działalności. Wnioskodawczyni nie miała zatem świadomości, że zawarcie przez nią krótkotrwałych umów o pracę w latach 2006-2009 wyłączy ją z ubezpieczenia społecznego rolników, a w konsekwencji będzie stanowić przeszkodę do dalszego podlegania przez nią rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu przy równoczesnym prowadzeniu tejże działalności, z uwagi na to, że po zakończeniu umów o pracę, będzie musiała ponownie wykazać się 3-letnim okresem nieprzerwanego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Zdaniem Sądu na podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników wnioskodawczyni nie ma wpływu także zmiana przedmiotu działalności w dniu 10 listopada 2011 roku z handlu obwoźnego artykułami spożywczymi, warzywami, owocami, roślinami ozdobnymi, artykułami przemysłowymi, na sprzedaż detaliczną wyrobów tekstylnych, odzieży i obuwi prowadzoną na straganach i targowiskach ((...). 47.82.Z).

Przedmiot działalności prowadzonej przez wnioskodawczynię od 1997 roku do 2010 roku mieści się bowiem pod symbolem (...) 47, który obejmuje handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi, tak samo jak działalność wykonywana przez skarżącą od 10 listopada 2011 roku. Wnioskodawczyni cały czas bowiem zajmowała się handlem na targowiskach i straganach, z tym że do 1998 roku handlowała tylko artykułami spożywczymi, warzywami, owocami, roślinami ozdobnymi, a następnie także artykułami przemysłowymi, a od 2010 roku wyrobami tekstylnymi (skarpetami i rajstopami). Zdaniem Sądu zmiana przedmiotu działalności, na taką która mieści się pod tym samym numerem (...) co poprzednio prowadzona, nie oznacza rozpoczęcia prowadzenia innej działalności gospodarczej w rozumieniu art. 5a ustęp 2 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, a tym samym nie wiąże się z koniecznością ponownego spełnienia przesłanki 3-letniego nieprzerwanego okresu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Powyższy wniosek wypływa również stąd, że wnioskodawczyni nigdy nie została poinformowana przez KRUS, który został zawiadomiony o zmianie przedmiotu działalności w 2010 roku, aby ta zmiana miała jakikolwiek wpływ na dalsze podleganie przez nią ubezpieczeniu społecznemu rolników. W szczególności KRUS nie sprawdzał, jak to miało

miejsce w 2004 roku, czy skarżąca spełnia przesłanki do dalszego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników przy jednoczesnym prowadzeniu działalności gospodarczej, zobowiązując ją do złożenia stosownego oświadczenia w tym przedmiocie. Prowadzi to do wniosku, że zmiana przedmiotu działalności gospodarczej wnioskodawczyni w 2010 roku – także w ocenie KRUS- pozostawała bez wpływu na jej rolnicze ubezpieczenie społeczne.

Tym samym, nawet przy odmiennej ocenie wpływu zmiany przedmiotu prowadzonej działalności na ubezpieczenie społeczne rolników, skarżąca – w ustalonych w sprawie okolicznościach - nie może teraz ponosić negatywnych konsekwencji z tym związanych, a sprowadzających się do wstecznego wyłączenia jej po wielu latach z ubezpieczenia społecznego rolników.

Sąd podziela w tym zakresie stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z 5 sierpnia 2020 roku w sprawie I UK 37/19, z którego wynika, że organ rentowy ma obowiązek poinformowania ubezpieczonego o okolicznościach powodujących ustanie podlegania ubezpieczeniu rolniczemu, tak aby składający wniosek w trybie art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników miał świadomość, że przesłanka 3 lat nieprzerwanego podlegania obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu rolników (od której uzależniona jest możliwość pozostania w ubezpieczeniu społecznym rolników mimo podjęcia działalności gospodarczej) nie jest spełniona wtedy, gdy w tym okresie zaszły warunki do podlegania innemu tytułowi ubezpieczenia społecznego i tym samym doszło do wyłączenia z mocy prawa z ubezpieczenia rolniczego.

Dotyczy to także pouczenia o okolicznościach, o których mowa w art. 5a ustęp 2 cytowanej wyżej ustawy.

Prokonstytucyjna wykładnia użytego w art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych zwrotu „mają wpływ na to prawo lub zobowiązanie” musi – jak podkreśla Sąd Najwyższy- zakładać granicę, poza którą nowe dowody czy ujawnione okoliczności przestają mieć wpływ na to prawo lub zobowiązanie. Granicę tę wyznacza test proporcjonalności z uwzględnieniem, czy przywrócenie stanu zgodnego z prawem i tym samym odwrócenie następstw niestaranności działania organu rentowego nie spowoduje w konkretnym przypadku daleko idących, negatywnych i nieodwracalnych konsekwencji dla ubezpieczonego.

opubl. Biuletyn SN-IP 2020/10; OSNP 2021/5/54.

W wyroku z dnia 25 października 2016 r., sygn. akt I UK 386/15 Sąd Najwyższy stwierdził, że rygor ustania z mocy prawa rolniczego tytułu ubezpieczeń społecznych, po wielu latach opłacania składek, może prowadzić do zastosowania nieproporcjonalnie drastycznej sankcji w zestawieniu z niezawinionym uchybieniem ubezpieczonego, który w końcu mógł w dobrej wierze być przekonany, że raz uzyskane uprawnienie do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników w zbiegu z działalnością nie zostanie przerwane.

Z taką sytuacją mamy do czynienia w przedmiotowej sprawie. Wyłączenie wnioskodawczyni z ubezpieczenia rolniczego po wielu latach opłacania składek, konsekwencją czego jest włączenie jej do ubezpieczenia społecznego z tytułu okresowo prowadzonej nisko dochodowej pozarolniczej działalności gospodarczej (dochody w wysokości 500zł. miesięcznie) i obarczenie jej z tego tytułu obowiązkiem uregulowania zaległości składkowych w ZUS (w wysokości ponad 75 000zł.), jest nieproporcjonalnie drastyczną sankcją w zestawieniu z uchybieniem wnioskodawczyni, a tym samym ewidentnie narusza konstytucyjną zasadę proporcjonalności.

Ratio legis nowelizacji art. 5a ustawy było wykluczenie z ubezpieczenia społecznego rolników, tych osób dla których działalność rolnicza nie stanowi głównego źródła utrzymania, a wnioskodawczyni do tych osób nie należy.

Z tych też względów, Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, uznał odwołanie za uzasadnione w części i na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł jak w pkt 1 sentencji, a w pozostałym zakresie na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. odwołanie oddalił jako nieuzasadnione.